

Bezm-i Alem, Zm-i ALEM sadece bir camii mi?

Mine Sultan Ünver'in yazdığı kitapları üzerine yaptığı açıklamada ilginç konular ve merak uyandıran bilinmeyenler yer aldı. Gureba Hastanesinin özü, Devlet Kurtaran Kadın Kim? Mine Sultan Ünver Bezm-i Alem Valide Sultan'ı ve kadınları anlattı

Bezm-i Alem, son zamanlarda sıklıkla duyduğumuz bir isim. Özellikle Gezi olayları sırasında yoğun olarak zikredilerek dünyamıza girdi. Gezi olaylarında, ismini taşıyan camiiyle gündeme gelecek dikkatleri çeken Bezm-i Alem Valide Sultan'ın hayatı bir romana konu oldu. Beşiktaş gibi yoğun bir semtte bulunan caminin imar ettireni olan Bezm-i Alem, aslında 19. Yüzyıl Osmanlı'sı'nın önemli isimlerinden biri. Nice imparatorlukların, medeniyetlerin mezarı olan tarihe gömülmüş, kadri bilinmeyen yüce kadınlarımızdan o. Reformist padişah II. Mahmut'un kadını ve Sultan Abdülmecit'in annesi, Nasıl Abdülhamit Han, Osmanlı'nın ömrünü 30 yıl kadar uzattıysa, Bezm-i Alem Valide Sultan da benzer şekilde oğlu Abdülmecit'e naibelik ederek Osmanlı'ya hizmet etmiş, kendini halkına adanmış bir münevver. Hususi geliriyle yaptığı hayır hasenatının yanı sıra, Haliç üzerindeki Galata köprüsünün, Gureba hastanesinin ve pek çok okul ile matbaanın inşaatlarını. Hastanesi hala şifa veriyor ve onun adına bir de üniversitemiz var.

Osmanlı kadınlarını ve dönemlerinin siyasi, sosyal hadiselerini romanlaştırarak edebiyat dünyasında oryantalistlere karşı bir duruş sergileyen yazar Mine Sultan Ünver, bu kez yeni romanında Bezm-i Alem Valide Sultan'ı anlattı. Roman, Tanzimat Fermanı'nın ilanının ardından Batı hayranlığının Osmanlı'yı sarsmakta olduğu meşakkatli dönemin siyasi çalkantılarını, dünyadaki değişim hareketlerini ve tarihi olayları, kurguyla ustaca harmanlıyor. Yazarıyla dördüncü romanını romanı üzerine, bilhassa da üstlendiği misyon gereği tarihimize kadınları üzerine söyleştik.

Oryantalistlere karşı durduğunuz, özellikle kadınlarımızın hapsedildiği Hürrem Sultan algısıyla mücadele ettiğinizi biliyoruz. Hakikat nedir?

Feminist değilim fakat kadınlarımızı büyük haksızlık yapıldığını düşünüyorum. İspanya Kraliçesi İzabel, Fransızların özgürlük savaşçısı Jeanne D'Arc, Rusya'nın Katerina'sı ve Britanya'nın meşhur Elizabethler'i Batı tarih yazarlarının kahraman olarak sundukları kadınlardır. Oryantalistler sayesinde zihnimize yaratılmış imgeye göre tarihte bizim kadınlarımız hep aciziyet sembolü olmuş, böyle lanse edilmiştir. Kimi zaman analığına ya da hayırlarına dem vurularak yüceltilenler olsa da ekseriyetle fitnelere sebep gösterilmişlerdir. Nitekim Osmanlı tarihinde öne çıkan kadınları düşünelim: Bize sunulanlara göre Hürrem Sultan, Mahpeyker Kösem ve Nurbanu Sultanlar, Hünkârlar üzerindeki tesirleriyle iktidarı ele almış ve Devlet-i Aliyye'yi karışıklığa ya da yıkıma sürüklemişlerdir. Haklılık payı elbette olabilir, tarihte olumsuz kadın örnekleri var. Fakat bizim tarihimize de pek çok kadın kahramanlar vardır. Mesela devlet kurtaran kadın Altın Can Hatun'u kimseler duymamıştır. Taht mücadelesini sona erdirerek Sel-

çuklunun en muhteşem zamanında dağılmasının önüne geçen Terken Hatun'u bilmeyiz. Hansa Hatun'u, Sülyimbike Hatun'u, IV. Murat devrinde dönemin en ünlü fık cerrahı olan Saliha Hatun'u işitmemişizdir. 13. Yüzyılda Kayseri'ye bir kadının vali olduğundan, dünyanın ilk kadın örgütünü kuran Fatıma Bacı'dan, Türk-İslam saraylarında şiir söyleyen, Batılı müzisyenlerden üstün kadın bestekârlarımızdan bihaberrizdir... Bunların dışında özellikle padişah kızları yani hanım sultanların hayatı siyasete mahkum edilmiş, ellerinden alınmış zavallı, fedakar hayatlar. İşte Bezm-i Alem Va-

tan'ın dilinden şu vurguyu yapıyorum ki, bir medeniyetin temeli kadındır. Nesli doğuran ve yetiştiren olarak bir medeniyetin bekası ona bağlıdır, mesuliyeti ağırdır. Bilhassa tarihten bu yana erkeğiyle kılıç kuşanıp devlet yöneten Türk kadını, kimi zaman sosyal ve siyasi hayatta, kimi zaman da sanatta üstün başarılar göstererek adından söz ettirmiştir. Oysa biz bu fedakârlık ve başarı bilgilerinden mahrum bırakıldık. Kimi zaman tarih yazarlarımız erkek olduğu için ötelendi kadınlar, kimi zaman da aşağılık psikolojisine hapsedilerek atıl bırakılmak istenerek kasıtlı bu bilgilerin üzeri kapatıldı. Tarih okumanın bir amacı ne olduğumuzu öğrenerek neleri başarabileceğimizi idrak edebilmektir ki amacım kadınlar olarak medeniyetimize katkılarımızı günümüz kadınlara anlatıp taze bir şuur oluşturabilmektir. Bir medeniyette kadının bulunduğu vaziyetin, o

lide Sultan da, cahili olduğumuz nice kutlu kadınlarımızdan bir tanesidir.

Sizce böyle bir algı bilinçli mi oluşturuluyor?

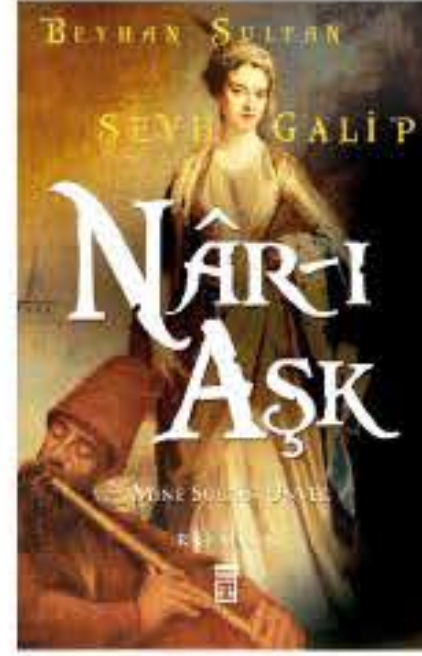
Tarih, kimi zaman acımasızdır. Zalimler kahraman, kahramanlar zalim addedilecek kadar! Ve maalesef ki bu acımasızlıktan en çok da kadınlarımızın tarihi nasibini almıştır. Nasibini almıştır derken sanki kaderi suçlamış, tenkit etmiş gibi olmayım. Bu bilerek, kasıtlı oluşturulmuş bir algı. Zira romanda da Bezm-i Alem Valide Sul-

medeniyetin seviyeni gösterdiğine inanıyorum. Biz ne kadar şuur sahibi olursak ve azimli, dâhili olduğumuz ülke, kültür ve medeniyet de o denli yücelecektir.

Romanda dikkat çeken pek çok bölüm var. "Kadın" üzerinde durduğumuz için Osmanlı kadınlarının o dönem Batılı kadınlara göre daha çok hakka sahip olduğunu kahramanların dilinden ayrıntılı bir şekilde işlediğiniz bölüme vurgu yapalım.

Son yıllarda tarih uzmanlarının araştırmaları ve çevirileri sayesinde

"Bir medeniyetin temeli kadındır. Nesli doğuran ve yetiştiren olarak bir medeniyetin bekası ona bağlıdır, mesuliyeti ağırdır. Bilhassa tarihten bu yana erkeğiyle kılıç kuşanıp devlet yöneten Türk kadını, kimi zaman sosyal ve siyasi hayatta, kimi zaman da sanatta üstün başarılar göstererek adından söz ettirmiştir. Oysa biz bu fedakârlık ve başarı bilgilerinden mahrum bırakıldık"

artık Osmanlı hakkında ve kimi Batılı kadın seyyahlar sayesinde de Osmanlı kadınının kişiliği ve hayatına dair yeterince bilgiye sahibiz. Sandığımızın aksine Osmanlı kadını kafese kapatılmış değildi. Ve gerçekleri sunmak boynumuzun borcu.

O dönem için Osmanlı kadınının, Batılı kadınlardan çok, çok üstün haklara sahip olduğu bir gerçek. Burada ayrıntılarıyla örnekleyemem fakat evlilikten mirasa, boşanmadan velayete, mal sahibi olmaktan ticaret yapmaya pek çok medeni hakları var Osmanlı kadınının. Oysa Batılı kadının tüm varlığı eşinin hükmü altında, hukuki kişiliği bile yok. Çantası çalınsa bunu dahi şikâyet edecek olan eşi. Romanda bu hakların benim iddiam değil. Son dönemde sefirlerle beraber İstanbul'a gelerek hareme girip, erkek seyyahların yattığı egzotik doğu kadını algısını yıkan batılı seyyahların tespitleri bunlar. Miss Paradoe'den Leydi Montagu'ye kadar pek çoğunun yazdığı tespitlerini bu savımın ispatı için kullandım. Haremün bir erkeğin annesinin, eşinin, çocuklarının, kız kardeşlerinin hayatını idame ettirdiği yabancı gözlerden korunaklı yer olduğunu onların bilgisiyle sundum. Nitekim bu kadın seyyahlar ülkelerine döndüklerinde İstanbul'da tanıdıkları kadınları anlatıp yazıyorlar ve yakın zamanda İngiltere'de başlayacak feminist hareketlere bu bilgiler de itici kuvvet oluyor.

Bezm-i Alem Valide Sultan kimdir?

II. Mahmut'un kadını ve Sultan Abdülmecit'in annesiydi. 14 yaşında tahta çıkan oğlu Abdülmecit Han'ın tecrübesizliğini telafi etmesini bilmişti. Adaletli ve basiretli siyasetiyle Padişah büyüdüğünde dahi gerektiğinde fikir beyan ederek oğluna Osmanlı'nın belki de en güç zamanında destek olmuştur.

Osmanlı'yı asra yakıştıran imarları, Gureba Hastanesi, Valide Mektebi, Sıbyan Mektebi'nin yanı sıra Dolmabahçe ve Gureba Camileri, Galata Köprüsü dışında ecdadı gibi İstanbul'un pek çok mevkine yaptırdığı kütüphaneden matbaalara türlü hayratı mevcuttu. Birçok vakfa, devletin kaynaklarını kullanmadan, kendi geliriyle destek olurken Mekke ve Medine'ye de hizmet etmişti. Bezm-i Alem Valide Sultan, fakirin fukaraların himayedarı, eli uzanabildiği kadar gurebanın, mazlumu yardımcıydı. Cömert, şefkatli ve merhamet sahibiydi. Yetim ve öksüzlere sahip çıkar, kimsesiz genç kızları evlendirir,

borç sebebiyle hapse düşenlere maddi yardımda bulunurdu. Harem halkının israf ve şatafat tutkusuna mani olmaya gayret ederken, özellikle genç kızların ve kadınların tedrisine dair hizmetlerde bulunmuştu.

"Tanzimatın Validesi Bezm-i Alem" romanının tarihi gerçekliğine hangi perspektiften bakmalıyız? Ne kadari tarihi bilgi ve ne kadari kurgu?

Tanzimat'ın ilanının ardından yaşanan dönemi anlattım. Zira bir yandan Batı'nın hızla yol aldığı asra tutunma çabaları, hakikaten yerinde, başarılı girişimler var. Bir yandan da çöküşü hızlandıran, önüne geçilemeyen durumlar söz konusu. Yanlışın doğrudan zor ayrıldığı, tartışmalı bir dönem. Amacım güzeli çirkin, doğru ve yanlışla gerçekleri dile getirmektir, ifrata ve tefrite kaçmadan. Aziz bir kadının hikâyesi ekseninde Osmanlı'yı çöküşe götüren nedenleri ve bundan kurtulma çabalarını ortaya koyarken, ibretlik bir hikâyeyi anlattım. Bezm-i Alem Valide Sultan ile Abdülmecit Han ve dönemin tarihi isimleri tüm kaynak taramalarında bulduğum verilerle romanda. Kadının önemi, dönem kadınlarının hakları ve kölelik bahsine özellikle değindim ki kahramanların dilinden sunduğum bilgiler Osmanlı'ya gelip harem ve kadınına gerçek manada tanyan Batılı kadın seyyahların kaleme aldığı kitaplardan. Bezm-i Alem ekseninde tarihteki pek çok şanlı kadını da tanıma fırsatı buldum romanda. Bunların dışında Ceride-i Havadis'te müstear isimle yazan genç, güzel kızımız Yüstra, onun yaşadığı kederli bir aşk ve malayaniye giden acıları, hayata dair sorgulamaları ve bu eksende ki kahramanlar ise benim kurgum. Yüstra'nın çilesi "Derd-i Aşk" başlığıyla can buldu, aşkın bambaşka hallerini anlattım bu kez. Nihayete doğru ortaya çıkan Küçük Fesli yine Abdülmecit Han'ın çalkantılı yaşamında yer alan gerçek bir karakter.

Romanın arka kapak yazısından:

Tanzimat Fermanı'nın ardından imparatorluk için sancılı, zor yıllar.

Çocuk yaşta tahta çıkan bir padişah ve ona naibelik eden

Bezm-i Alem Valide Sultan!

Dünya siyasetine akıl yoran genç, yalnız ama güçlü bir kadın. Osmanlı'yı asra yakıştırmaya gayret eden bir münevver. Hayırlarıyla fakir ve gurebaya uzanan şefkat eli.

Ve ilk gazete Cende-i Havadis'e yazan nihü yaralı, güzel bir kadın; Yüstra...

Kaderin kazaya dönüştüğü zamanlar... Osmanlı-Rus Harbi'nin endişeleri,

ihanetler... "Beni Türk Yurduna gömün" vasiyetiyle Lamartine ve malsacı Andersen'in Osmanlısı.

Umudlar, hayal kırıklıkları, kaderi sorgulayış, isyan, çaresizlik ve tevekkül...

"Osmanlı kadını kafeste miydi?" sorusuna batılı kadın seyyahlar cevap veriyor. Daha pek çok doğru bildiğinizi sorgulamaya hazır olun.

Nâr-ı Aşk'ın yazarı Mine Sultan Ünver, bu kez, aşkı bambaşka halleriyle, surlarla örülmüş bir hayat macerasında sunuyor okura...

Röportaj ve Değerlendirme Emine Özden Gürhan

11 Haziran 2014 ÇARŞAMBA
Yıl: 64 Sayı: 20355

Sahibi ve Tüzel Kişi Temsilcisi
İleri Gazetecilik ve Matbaacılık
Sanayi Tic. Ltd. Şti. Adına
Serçin İnci Türel

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Okan DİLEK
Sayfa Tasarımı
Ali Çalışkan

Adres: Balıybağ 408 Sokak
No: 47 ANTALYA

Tel: 0 242 244 42 60 - 0 242 244 42 62
Fax: 0 242 244 42 61
e-mail: info@ilerigazetesi.com
web: www.ilerigazetesi.com

Baskı Yeri: Aslan Güneşdogu Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş.
Yenişehir Mah. Yenişehir Cad.
No 91 Antalya

Köşe yazarlarının görüşleri ve yazılarına all sorumluluk kendilerine aittir.

Bu gazete basın meslek ilkelerine nymayı taahhüt eder.

YEREL SÜREKLİ YAYIN

Abone Bedeli
6 Aylık : 125 TL
1 Yıllık : 250 TL

Pazar Günleri Hariç Her Gün Yayınlanır
Abone Dağıtım: Med Kurye Tel:0242 244 47 19
Bey Dağıtım: Altın Dağıtım Tel:0242 340 47 79